

ta selittääkö jyrkkä kaksinapaisuus suomalais- ta viestintämaailmaa, jonka vahvat tekijät – esimerkiksi Helsingin Sanomat tai Yleisradio – eivät edusta tyypillisesti enempää "mes- tareiden" eksklusiivista kuin hallittujen vul- gaaria diskurssia?

Esimerkki on paikallaan. Talvella sattunut kahden pikkutyön murha levisi uutisena läpi Suomen tiedotusvälineiden. Ns. iltapäivälehdet käsitelivät tragediaa levein otsikoin, ja myös Helsingin Sanomat nosti uutisen etusi- vulleen. Aluksi katoamisena uutisoitu tapah- tuma osoittautui pian poikkeuksellisen räi- keäksi rikokseksi; poliisi pidätti tekijän. Täs- sä vaiheessa jopa Yleisradion tv-uutiset, joka yleensä karttaa tällaisia teemoja, piti tapahtu- ma kertomisen arvoisena.

Entä kuinka tv-uutiset menetteli terra in- cognitalle saavuttuaan? Karu uutismuoto (jonka sanalliset ainekset ovat yleensä juonto, reporterin selostus ja haastattelulausunnot) oli nyt tavanomaistakin askeettisempi: ta- pausten kulun kuvasi yksinomaan poliisimies, jonka lausunnosta oli poistettu rikoksen yksi- tyiskohtien kuvailu. Haastattelu oli osin pei- tetty epädramaattisilla kuvilla lähiöstä, jossa ihmisryöstö oli tapahtunut. Rikosuutinen siis kerrottiin dramatisointia ja yleistyksiä välttä- en.

Van Poecke näki tällaisen uutisen lipeä- misenä pehmeiden uutisten maailmaan, eihän ollut mitään "rationaalista" syytä kajota aihee- seen. Käsitteilytavan pidättyväisyys viittaa kui- tenkin kovan uutisen lajityyppiin, samoin vi- ranomaisen hallitseva asema. Koska tv-uuti- set on vakavahenkisen maineessa oleva insti- tuutio, voidaan asiallinen käsitteilytapa tulkita pyrkimykseksi säilyttää linja.

Edellä kuvailtu "pehmeän" ja "kovan" uutis- sen sekamuoto ei kenties ole tyypillinen esi- merkki. Mutta valtaosa muistakin television, radion ja lehtien uutisista näyttää olevan eri-

laisia sekamuotoja – ei Van Poecken jaotte- lua seuraavia "kovia" tai "pehmeitä" uutisia. Voi ajatella, että uutinen juuri perustuu sekä käytännön järkioppiin että tunneperäisiin seikkoihin, kuten huoleen, pelkoon ja turval- lisuuden tarpeeseen. Ainakin Mr. Hyde ajat- telee vaistomaisesti, että paras uutinen on in- formaatiota, joka sävyyttää.

Entä Tri Jekyll? Häntä harmittaa se, että (uutis-)maailman jakaminen kahtia viekoitte- lee Van Poecken yliarvioimaan modernin ih- misen elämänmenon rationaalisuuden. An- siotonta arvonnousua koituu myös uutistoi- minnan osaksi, kun Van Poecke vertailee "ko- via uutisia" yliopistodiskurssin tai jopa ratio- naalisuuden ideaalityypin, mestaridiskurssin malleihin. Taustalla on joko perusteettoman optimistinen tai tunnistamattomaksi abstra- hoitu näkemys nykyihmisestä. Van Poecken mukaan tämä "kuuliaisena omalle järjelleen" rationaliteettinsa varassa tutkii tosiasioita. Mutta jos ajattelua vallitsee rationaalisuus, niin mistä on peräisin käytännön irrationaali- suus? Tri Jekyll lukee lehteään: supervaltion supertankkeri makaa karilla. Tappaminen Namibian pohjoisrajalla ei hellitä. Kotimaas- sa ei ihmeitä: pörssissä jatkuu uusjulkisten osakepeli, joka ei tukeudu järkeen vaan al- kuihmisen vaistoihin, pelkoihin ja himoihin.

Van Poecke ei toki väitä nykyihmisen käy- täntöä rationaaliseksi, mutta katsoo että irra- tionaalinen maailma voi uutisessa kuvastua rationaalisesti, diskurssina mestarilta mesta- rille. Jos näin on, tuo "rationaalisuus" on perin rajoittunutta – huonoon maailmaan sopeutu- mista, joka ilmenee ajattelussa "järkevyytenä", toiminnassa "asioiden hoitamisena" – ja joka ääritapauksissa johtaa katastrofeihin. Moder- nin ihmisen käytäntö ja siitä kertovat uutiset juontuvat samasta juuresta, joten niiden vah- vat puolet ja heikkoudet ovat yhtenevät. Tär- kein edellisistä lienee tosiasioiden käytännöl-

linen tarkkailu, heikkoutta taas on eettisen ar- vioinnin ja radikaalin kritiikin rajautuminen reuna-alueille.

Niin tai näin, aina väärinpäin. Myös Van Poecke päätyy kriittiseen näkemykseen uutis- lista: kova on paha pieluksena, pehmeä vielä pahempi. Van Poecke arvelee, että uutisia kri-

Dan Steinbock

Kehnot lähtökohdat, olemattomat aineistot, yhdentekevät ja naiivit tulokset

Se, että otsikkoni on provosoiva, on vähem- män tarkoituksellista kuin väistämätöntä. Ne ongelmat, jotka liittyvät Luc Van Poecken ar- tikkeliin, liittyvät niin premisseihin (teorian- muodostus), aineistoihin (empiirinen materi- aali ja sen käsittely) kuin tuloksiin (johtopää- tökset). Van Poecken eväillä voidaan päätyä vain yhdentekeviin ja naiiveihin tuloksiin, jot- ka eivät kerro oikeastaan mitään olennaista "kovista" ja "pehmeistä" uutisista.

Teorianmuodostus: VP lähestyy tutkimus- aihettaan Greimasin ja Lacanin kautta. Tässä mielessä analyysi kulkee tuttuja teitä. Nykyi- sin tämänlainen lähestymistapa on yhä muo- tia siinä puheliassa joskin vähemmän tuotte- liaassa akateemisessa tutkimuksessa, joka ammentaa oppinsa "jälkistrukturalismin" (tä- sä väljästi ymmärrettynä) monenlaisista valta- virroista.

Teoriaa teorian vuoksi. Tiedotustutkimuk- sessa Greimasin lähtökohta on melko tavalla yhdentekevä, *ellei* sitä sidota konkreettisiin ai- neistoihin. Väitöskirjassaan Ismo Silvo käytti materiaaleinaan erilaisia dokumentteja (Silvo 1988). Sen sijaan VP noukkii aineistoja esi-

tisoidaan, koska niiden diskurssityypit eivät tarjoa oikeaa lähentymistä/etäisyyttä. Mutta jos uutinen (paitsi sisältö, myös muoto ja ko- ko käytäntö) on maailman peili, on sitä turha syyttää jos naama on vino. Tri Jekyll ja Mr. Hy- de arvelevatkin, että kun uutisia arvostellaan, kritiikin oikea osoite olisi aivan toinen.

merkkeinä, joiden tehtävä on yksinomaan il- lustroida hänen teoriaansa. Tällainen "any- thing goes" -metodi johtaa kaikkialle eikä mi- hinkään: jos tosiasiat eivät mukaudu teoriaan, se on tosiasioiden eikä teorian syy. "Teoriaa teorian vuoksi" on ajan henki, mutta rationaa- lista perustaa sillä ei ole.

Verbaali metafysiikka. Kun Greimas luo ne- liöilleen kulmia, hän rakentaa reaali maailmaa a priori (metafysiikka) ja järjestelee useam- min käsitteitä kuin asioita (verbalismi). Jäl- kimmäinen on vielä perusteltavissa, jos ane- tut käsitteet on jotenkin osattu operationali- soida reaali maailman suuntaan (mihin VP ei kykene, ei pääse tai mistä hän ei yksinkertai- sesti välitä). Mutta edellisestä ei edes Grei- mas selviä. Miksi olisi otaksuttava, että reaali maailma – tai, tarkkaan ottaen, sen kuvauk- set – järjestyisivät siisteiksi binaareiksi oppo- sitioiksi? Tällaisesta harhasta varoitti jo Fou- cault (1971):

... tiettyä diskurssia ei voida ratkoa signifiikaatioiden a priori järjestelmällä; me emme saa kuvitella, että maailma esittäytyy meille helposti luettavilla kas-

voilla, jotka me pelkästään tulkitsemme ...

Jokainen diskurssi on "väkivaltaa jota teemme asioille tai poikkeuksetta käytäntöä johon pakotamme asiat." Tästä näkökulmasta Greimasin oppositiot ovat vain eräs tapa organisoida aineistoja.

VP:n analyysi sisältää kummatkin ongelmat, tarkastelipa sitä sitten kylmän prgmaattisesta (vrt. Steinbock 1988) tai marxilaisesta näkökulmasta (Jameson 1981) jossa Greimasin neliö luetaan "ideologiseksi sulkeutumiseksi".

Algebraalista psykoanalyysia. Psykoanalyttisen antinsa VP ottaa Lacanin uran loppupäästä. Tämän kauden teoreettisiin kehittyihin ei sisälly vain spekulatiota, verbiositeettia ja metafysiikkaa, mutta lisäksi algebraalista puppua jonka Chomsky kerran näki lähimpänä runoutta. Tosiasiansahan Lacanin anti rajoittuu kahteen vaiheeseen: 30-luvulla hän teoretisoi "peilivaiheen" (ratkaisevasti muiden empiiristen tutkimusten pohjalta) ja 50-luvulla hän oivalsi strukturaalilingvistiikan sovellusmahdollisuudet psykoanalyysissa (joskin näitäkin töitä häiritsee Lacanin esitystapa joka on vähemmän "asioiden vaatimaa" – kuten hänen ihailijansa inttävät – kuin ilmentymää kirjoittajan narsismista ja exhibitionismista sekä kyvyttömyydestä ilmaista aika lailla hauraita ajatuksia selvästi ja kirikkaasti). Viimeistään näiden vaiheiden jälkeen ja osin niiden aikana Lacanin tuotannon suosio perustuu enemmänkin aatehistoriallisiin kuin substantiaalisempiin tekijöihin (vrt. Turkle 1978, Benvenuto ja Kennedy 1986).

Mutta tämäkään ei riitä VP:lle. Spekuuloivan Lacanin sijaan hän ottaa välineekseen Lacanin spekuuloivan tulkin. Ranskalaisessa maailmassa Nemo (1975) tunnetaan "uusfilosofien" inspiroijana, joka etsi vallankäytön metafysisistä perustaa. Strukturaalisena tulkitana hänen *L'Homme structuralensa* on ko-

vin, kovin köykäinen. Teoksen suosio selitty lähinnä 70-luvun ranskalaisen poliittis-filosofisen liikehdinnän pohjalta.

Empiirinen aineisto: VP ei missään vaiheessa todella analysoi empiiristä aineistoa. Hän tuhraa liki 20 konekirjoitusliuskaa ennen kuin pääsee varsinaisiin uutisiin, mutta nekin peittyvät hetkessä greimasilais-lacanalaiseen filosofoivaan jaaritteluun. Enimmäkseen VP filosofoi.

Lähtökohtana on se latteus, että "koville uutisille on ominaista etäisyys. Populaarilehdistön human interest -juttuja ja sensationalisia suosivia pehmeitä uutisia luonnehtii etäisyyden puute." Mutta tämäkin on populismia enemmän kuin tutkittua totuutta. VP ei tarkoita määrittelee "kovan" ja "pehmeän" uutisen eroa. Hän tuntee etsivän annettuja (metafysiisiä) oppositioita pikemmin kuin tutkivan sellaisia – siitä nyt puhumattakaan että hän kyseenalaistaisi niitä. Yksinkertaisimmissakin tapauksissa erottelu toimii vain ilmitasolla: miksei sitä "etäisyyden puutetta", jonka VP väittää luonnehtivan pehmeitä uutisia, voitaisi nähdä pelkästään manifestiksi reaktioksi latentille etäisyydenotolle? Ainakin ensinäkemältä näyttäisi siltä, että se empatia ja samautuminen, jotka luonnehtivat tällaisia juttuja, jäävät melko tavalla pinallisiksi reaktioiksi. Useinhan ne edustavat juuri sellaista objektivointia ja rationalisointia, joita VP löytää kovista uutisista.

Kuvaavaa on se, että VP:n ainoalla empiirisesti mielenkiintoisella lähteellä – Gansin (1979) *Deciding What's News* – on ikää kohta 15-25 vuotta (teos ilmestyi melko tavalla kaksivaiheisen analyysin jälkeen).

Johtopäätökset: Näistä lähtökohdista ei voi päätyä juuri muuhun kuin yhdentekeviin tai naiiveihin tuloksiin. Siinä määrin kuin ne ovat "teoreettisia", ne ovat mielenkiinnottomia: hölynpölystä johtuu vain hölynpölyyn. Mie-

lenkiintoisempina pidän kahta piirrettä, jotka yleensä nousevat esiin siinä suuntauksessa, jota VP edustaa.

Teoretisoiva psykologismi. VP:ea kiinnostaa vain spekulatiivisesta spekulatiivisin. Tyypillistä on, että loppukehittelyissään hän pohdiskelee kysymystä aggressiivisuudesta ja tuhoavuudesta, joka juontuu Freudin viimeisimmästä ja spekulatiivisimmasta teoriavaiheesta. Lisäksi hän samaistaa tekstuaalisen aggressiivisuuden psykologiseen ja redusoi kummatkin tietynlaisen lehdistön ominaispiirteiksi. Virheet ovat niin moninkertaisia, että jo toisen vuoden opiskelija voisi romuttaa ne ikään kuin sivumennen.

Käytännön naivismi. Kun VP viimein etsii jonkinlaista liittymäpintaa analyysinsa ja reaali maailman väliin (liki 50 konekirjoitusliuskan näännytyksen jälkeen ja vain muutama rivi ennen viitteitä), hän löytää vain yhden kirjoittajan joka eräänlaisena ideaalityyppinä kertoo minkä tason naiviuksista VP:n analyysissa on todella kyse. Parin muun tutkijan tavoin VP näkee Tom Wolfen symbolisoiman "uuden journalismin" tulevan "lähelle psykoanalyttista tekniikkaa". Tällainen tietämättömyys realiteeteista kävisi vitsistä, ellei se olisi syvästi traagista. VP:n jaaritusten metafysiikasta vie synkkä linja Heideggeriin, jonka idealismi ajoi natsien asiaa 30-luvulla, ja hänen nykypäivän nihilistisiin oppilapsiinsa.

Wolfen näkökulma, joka johti päivälliskutsuille presidentti Reaganin Valkoiseen taloon ja republikaanien intellektuellien syleilyyn, edustaa perinteistä konservatismia, aina kuumalta 60-luvulta (vrt. Wolfe 1963, 1970) investointipankkiirien 70- ja 80-luvuille (1987), samoin kuin jälkimmäisille ominaiseen rasismiin (populaarista Wolfesta, ks. Steinbock 1989).

VP olisi voinut yrittää luoda argumenttia käyttämällä esimerkkinään sellaisia journalis-

tikirjailijoita kuin Studs Terkeliä (1988), joka taannoin tutki nyky-Amerikkaa oraalisen historian välityksellä, tai Jimmy Bresliniä (1984), joka soveltaa kolumneissaan "uutta journalismia" ja jonka näkökulma on ruohonjuuritasolla.

Mitä Tom Wolfe on journalismille, sitä kasiinotalous on yhteiskunnalle. Ja tämä on myös Van Poecken todellinen rooli: viime kädessä se raskaasti teoretisoiva suuntaus, jota hänkin edustaa, legitimoit sitä laissez-faire maailmaa, jota se kiihkeimmin julistaa vastustavansa.

Lopuksi

En jaksa muistaa, kuinka monta kertaa taitoin peistä Tiedotustutkimuksen nykyisen päätoimittajan kanssa 80-luvun alkupuolella. Olimme varmaankin eri mieltä niin teoriasta, empiiristä kuin tulosten tulkinnoista – kenties olemme yhä vieläkin. Mutta yhdestä asiasta olen aina ollut yhtä mieltä Pertti Hemanuksen kanssa. Tutkimuksen tehtävä ei ole eristyä arkisen journalismin maailmasta. Tutkijoilla on sosiaalinen roolinsa, joka edellyttää ennakkoluulottomuutta. Mutta myös erimielisyydet on ilmaistava selkeästi ja kirikkaasti. Siksi olen pyrkinyt analysoimaan lyhyesti ja ytimekkäästi Van Poecken analyysin.

"Uutisen tekemisen myytit ja riitit" on kohtuuttoman heikko teorianmuodostuksen, empiirisen aineiston ja tuloksiensa tasolla. Samalla se edustaa suuntausta, joka on tämän päivän muoti. Tarinan ainut myönteinen puoli piilee siinä, että suuntauksen voimat ovat vähitellen ehtymässä.

Kun se lopulta kuihtuu, haudalta ei löydy surijoita.

Kirjallisuus

BENVENUTO, Bice & KENNEDY, Roger. *The Works of Jacques Lacan*. New York, 1986.

BRESLIN, Jimmy. *The World According to Breslin*. New York, 1984.
 FOUCAULT, Michel. *L'ordre du discours*. Teoksessa: FOUCAULT, M. *The Archeology of Knowledge*. (käänt. A. M. Sheridan Smith). New York, 1972. (1971).
 GANS, Herbert J. *Deciding What's News*. New York, 1980.
 JAMESON, Frederic. *The Political Unconscious*. Ithaca, New York, 1981.
 NEMO, Philippe. *L'homme structurale*. Paris, 1975.
 SILVO, Ismo. *Valta, kenttä ja kertomus*. Oy Yleisradio Ab, 1988.
 STEINBOCK, Dan. Ismo Silvon väitöskirjakäsikirjoitus

'Television politiikka', julkaisematon esitarkastuslausunto, 15.3.1988.
 STEINBOCK, Dan. Tom Wolfen menestysromaani on fresko itsekkyyden ajasta. *Iltalehti* 17.9.1989.
 TERKEL, Studs. *The Great Divide*. New York, 1988.
 TURKLE, Sherry. *Psychoanalytic Politics*. New York, 1978.
 WOLFE, Tom. *The Kandy-Kolored Tangerine-Flake Streamline Baby*. New York, 1987. (1963).
 WOLFE, Tom. *Radical Chic & Mau-Mauing the Flak catchers*. New York, 1987. (1970).
 WOLFE, Tom. *The Bonfire of the Vanities*. New York, 1978.

Ilkka Tervonen

Uutisten pehmeys ja kovuus on myös historiallista ja yhteiskunnallista

Luc Van Poecken tekstin suurin ansio on viikkellisyys: se haastaa erittelemään ja usein myös väittämään vastaan. Toisaalta sen suurin heikkous on ameebamaisuus: siitä on – ainakin minun – vaikea saada otetta. Henkilökohteisesti tekstistä nousi mielestäni esille kolme peruskysymystä, nimittäin (1) Greimas'n analyysimallin ongelma, (2) kova-pehmeä -ulottuvuuden ongelma ja (3) teksti-tekijä-yleisö -suhteen ongelma.

En yritä purkaa koko Greimas'n mallia, vaan otan siitä kovan ja pehmeän uutisen eron kannalta keskeisen käsitteparin, välttäminen versus lähentyminen. Hieman pelkistäen Luc Van Poecken mukaan kovalle uutiselle on ominaista liiallinen etäisyys ja pehmeälle liiallinen läheisyys.

Mitä sitten etäisyys tai liiallinen etäisyys tarkoittaa? Anonyymi subjekti raportoi ei-narratiivisen vakiokaavan mukaisesti yhteiskunnallisten instituutioiden toimia. Ja kääntäen: vä-

hintäin tyylillisesti tunnistettava subjekti kertoo tarinoita ihmisistä ja erilaisista sattumuksista.

Mikäli etäisyys versus läheisyys ymmärretään näin, palautuu niiden merkitys eräänlaiseen "metaolettamuksiin". Etäisyys versus läheisyys liitetään jonkinlaiseen narratiiviseen ihmisentasoisuuteen, ei esimerkiksi valtaan ja vallankäyttöön. Jos nimittäin nämä keskeiset käsitteet liitettäisiin vallankäyttöön, ne saisivat päinvastaisen merkityksen kuin nyt. Kovia uutisia leimaa identifioituminen keskeisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin, siis liiallinen läheisyys. Pehmeiden uutisten osalta tilanne olisi päinvastainen.

Olettaen että tulkintani on oikea, kääntyy kysymys etäisyydestä ja läheisyydestä käsitteilytapaa ja aihepiiriä koskevaksi ongelmaksi. Vaikka Luc Van Poecke osin jopa julkilausustustikin sulkeistaa todellisuuden transtekstuaalisena tekijänä, hän joutuu välillisesti otta-

maan sen huomioon liittäessään kovan ja pehmeän uutisen erotteluun aihepiirin.

Kovia uutisia voitaisiin kutsua vaikkapa instituutio-uutisiksi. Tällaisen uutistyyppin genesis kytkeytyy selvästi yhteiskunnallisen todellisuuden muutokseen. Mitä pidemmälle ihminen omilla toimillaan on kyennyt vaikuttamaan esimerkiksi luonnon säätelyjärjestelmiin, sitä mukaan nämä asiat ovat tulleet institutionaalisen vallankäytön kohteiksi. Tämän prosessin myötä maanviljelystä on tullut maatalouspolitiikkaa, syntymisestä ja kuolemista väestöpolitiikkaa, terveydestä ja sairaudesta terveydenhoitopolitiikkaa – esimerkkejä löytyy kaikkialta.

Ilman tällaista kehitystä ei olisi pohjaa kovalle uutiselle eikä siten kovien ja pehmeiden uutisten erolle Luc Van Poecken tarkoittamassa mielessä. Tämän historiallisen muutoksen jäljittämisen sijasta hän ryhtyykin setvimään Lacanin freudahtavia konseptioita. Mielestäni ne ovat jokseenkin mielenkiinnostomia: miten lapsuuden kokemusten ja sosiaalustumisen myötä subjekti halkeaa, uutisyleisö jakautuu ja viime kädessä uutiset erottautuvat pehmeisiin ja koviin uutisiin.

Suhteessa uutisten tekijöihin, siis tässä jour-

nalistikuntaan, Luc Van Poecke ei testaa tätä ajatusmallia. Loogisesti malli olisi täydellinen, jos ajatellaan, että jakautuneet toimittajat tuottavat jakautuneita uutisia jakautuneelle yleisölle.

Pehmeiden ja kovien uutisten erottelun kannalta analyysi olisi ollut paljon kiinnostavampi, jos se olisi perustunut edes heuristiseen yhteiskunnallisten ja historiallisten prosessien tarkasteluun. Mielestäni tätä kautta voimme olennaisesti pitävämmiin lähestyä niin todellisuuden muutosta kuin sitä uutisintituution ja uutisyleisön kehitystäkin, joka on uutisten jakautumisen takana.

Lopuksi on vielä syytä huomauttaa, että Luc Van Poecken tarkastelema uutismaailma ei ole aivan universaali. Se ei vastaa läheskään täysin esimerkiksi suomalaista uutismaailmaa. Lähinnä hänen tarkastelunsa liittyy niihin maihin, joissa journalismi on selvästi eriytyneempää esimerkiksi eliittilehdistön ja populaarilehdistön osalta tai toisaalta lehti- ja tv-journalismin osalta.

Tämäkin puute heijastelee Luc Van Poecken lähestymistavan ongelmia. Hän muuttaa joidenkin maiden reaalityodellisuuden universaaliksi malliksi.